

pisten ohjelmien tulkinnaassa.

Horsti analysoi *Maailma kylässä* -tapahtuman mediarepresentaatiota ja pohjustaa tekstinsä asian- tuntevasti. Etnisyyden ja kulttuurisen moninaisuuden kohtaaminen näyttää olevan Suomessa edelleen hankalaa. Lähteenä toimii usein valtavana, vaikka käsillä olisi esimerkiksi huippuluokan esiintyjä. Kiinnostus kohdistuu festivaalin järjestelyiden onnistumiseen eikä esimerkiksi maassa asuviin vähemmistöihin. Maailma käy siis todellakin kylässä, asettumatta asumaan.

Jos haluaa tiiviin yleisesityksen viime vuosien teoreettisista kyberkeskusteluista, kannattaa turvautua Sam Inkisen artikkeliin "*Kybermaailma" identiteetin rakentajana*. Juoni etenee flanööristä datatadandyyn, mutta mukana kulkee myös ruumiillisuuteen ja aistillisuuteen liittyviä teemoja. Arkista kyborgia niska-hartia-seudun vaivoineen ne kiinnostavat usein enemmän kuin potentiaalinen mahdollisuus kyberseksiin. Hype joutuukin inkisen kriittiseen pun-tariin loppupuolella kirjoitusta.

Tom Moring kirjoittaa perinteisemmästä identiteettityöskente-lystä, vähemmistökielten parantu-neista mahdollisuuksista omakieli-seen viestintään. Artikkelit selvittää konkreettisesti koko Euroopan kie-likarttaa sekä Pohjoismaissa vireillä olevia vähemmistökielisten viestintähankkeita.

SANNA KIVIMÄKI

Populaarit tunteet

Anu Koivunen, Susanna Paasonen & Mari Pajala (toim.)

POPULAARIN LUMO – MEDIAT JA ARKI.

Sarja A, Nro 46. Turun yliopisto: Taiteiden tutkimuksen laitos, mediatutkimus. 2000. 479 s.

Populaarin lumo on lähes 500-sivuinen, 23 artikkelia sisältävä jär-käle, joka on omistettu 50-vuotis-juhliiaan viettäneelle dosentti Veijo Hietalalle. Suurin osa kirjoittajista

tulee turkulaisen taiteen- ja me-diatutkimuksen piiristä, joskin muitakin on mahtunut mukaan. Aiheet vaihtelevat tyttöjen sar-jakirjoista euroviisujen kautta genreihin ja populaarin paikkaan akatemiassa. Sisältö on jaettu 8 osaan, joiden otsikoissa *populaarin* kanssa yhdistyvät *lajit, teknologiat, julkisuus, politiikat, tunne, nauru, näyttämöt ja tutkimus*.

Kokoelman mainiossa johdan-nossa Anu Koivunen, Susanna Paasonen ja Mari Pajala vetävät yhteen populaarikulttuurin tutki-muserinteitä. Brittitutkimuksen ja feministisen kritiikin ansioiden kertauksen lisäksi *Populaarin lumo* nostaa keskiöön populaarin kokemuksen sekä sen erittelyn ja käsitteellistämisen kysymykset. Richard Dyeria lainaten kysytään, mikä populaarissa kiehtoo, minkä-laiset nautinnot ovat sallittuja, ja miten politiikka ja kulttuuri ovat nautinnoissa läsnä.

Juhlakirjan kohde Veijo Hietala on itsekän osa populaarijulkisuutta – sen verran usein hänet on nähty kommentoimassa mitä erilaisempia medialmiöitä. Hietalan tulkin-noista jää yleensä mieleen muuta-ma juonne: nostalgisuus, myytti-syys ja suomalaisuus selittämässä mitä erilaisempia ilmiöitä.

Mielenkiintoisimmin Hietalan tulkintojen kanssa dialogiin aset-tuu kokoelmassa kaksi tekstiä. Kimmo Laine kommentoi kirjoitukseensa *Onko suomalaisia elokuvagenrejä olemassa?* ritualistisen genreteorian selitysvoimaa. Laine pohtii esimerkiksi sitä, min-käläisen tulkinnallisen ja populistisen kehän muodostaa puhe *suomalaisesta tajunnasta*. Ja miksi *Häjäyillä* on myyttinen perusraken-ne, mutta *Ihanille naisille rannalla* ei löydy edes lajimääritelmiä?

Toinen Hietalan kanssa keskus-telija on Anu Koivunen, joka pur-kaa artikkelissaan *Takaisin kotiin?* nostalgiaselityksen lumoa ja on-gelmallisuutta. Nostalgiahan näyt-tää usein olevan sekä kriisin diag-noosi että lääke siihen, kuten Koi-vunen kirjoittaa. Koivunen ei tyydy latteisiin kansallisen identiteetin rakentamista toluttaviin selityk-siin, vaan pohtii Niskavuori-esi-merkin avulla monipuolisesti nos-talgian merkitystä modernisaatios-sa. Koivunen pitää nostalgiaa pa-

raatiesimerkinä kulttuurisesti ra-kentuneesta emootiosta: se viette-lee – usein television tai valkokan-kaan välityksellä – kaipaamaan asioita, joita emme ole koskaan kokeneet. Tai ainakin se houkutte-lee geneeristä mieslasta palaa-maan kotiin, äidin kahvipöytään tai äidin kohtuun.

Kiinnostavia populaarin tunnet-ta kartoittavia kirjoituksia mahtuu kokoelmaan moniakkin. Esimerkiksi Lea Rojola kirjoittaa lukemisen vimhasta ja liris Ruoho suomalai-sesta realismin halusta televisiokri-tiikissä. Susanna Paasonen pohtii, mitä arvoja ruumiillisuutta *Miss In-ternetissä* ja Tarja Laine kirjoittaa häpeän tunteesta *Ylpeydessä ja ennakkoluulossa*.

Parhaiten mielestäni kasassa pysyvät nimenomaan johdannossa luvutut tunteisiin keskittyvät kirjoi-tukset, vaikka muitakin kansion väliin mahtuu. Juhlakirjan luontee-seen kai tavallaan kuuluuakin tie-tynlainen epätasaisuus. Kertoohan se siitä monenlaisesta ajattelusta, jota Hietalan kiinnostus populaari-kulttuuriin on osaltaan edistänyt.

SANNA KIVIMÄKI

Rakennettu ja minuuksia

Stuart Hall: IDENTITEETTI

Tampere: Vastapaino 1999. 285 s.

Jamaikalaisyyntä Stuart Hallia voi vain ihailla tavasta, jolla hän pystyy yhdistämään oman elä-mänsä ja työnsä teoreetikona ja kansantajuisena pedagogina.

Identiteetti-kokoelman suo-mennetut tekstit toimivatkin jon-kinlaisena teoreetikon omana me-takertomuksena jatkaen monia ai-emmin suomennetun *Kulttuurin ja politiikan murroksia* -kokoelman teemoja. Uusin kokoelma on ai-heensa puolesta rajatumpi kuin edeltäjänsä, mikä myöskin näkyy kokoelman nimessä. Hall tulee nyt julkaistuissa artikkelikokoelmassa pohtineeksi sitä pitkään jatkunut-ta dilemmaa jonka kulttuurintutki-muksen alueella on synnyttänyt sosiaalisen ja psyykkisen subjekti-u-den erottaminen.

Artikkeleita teemallisesti kokoa-va otsikko *Identiteetti* on silti liian kliininen kuvaamaan kokoelman kriittistä henkeä – sitä paitsi pääosan kirjassa saa joka tapauksessa kulttuurinen identiteetti. Identiteetti on Hallille poliittinen kysymys silloinkin, kun ihminen itse kokee sen sisäisenä avaruutenaan. Yleisen ja subjektiivisen sekä yhtenäisyyden ja eronteon problematiikat ovat kokoelman läpikäyviä teemoja.

Yli puolet sivumäärästä vievät artikkelit *Me ja muut* sekä *Toisen spektaakkeli*, jotka pureutuvat perusteellisesti yhtäältä ”lännen” hallitsevan aikakauden globaaliin tarinaan ja toisaalta ”rodun” ja etnisyyden merkityksellistämiseen ennen muuta populaarikulttuurissa. Erityisesti stereotyypittämisen käsittely antaa aineksia esimerkiksi sukupuoleen, seksuaalisuuteen, luokkaan ja vammaisuuteen liittyvien diskurssien analyyseille. Näiden yleistajuisesti kirjoitettujen artikkelien rinnalla kokoelman viimeinen artikkeli *Kuka tarvitsee identiteetin käsitettä*, jää kuitenkin helposti liian vähälle huomiolle vaikealukuisuutensa vuoksi.

Modernin subjektin lisäksi artikkeli käsittelee ”kansallisen kulttuurin” kysymyksiä ja ”globalisaatiota”. Hall pyrkii osoittamaan, että monesti yhtenäiseksi kokemamme kansallinen kulttuuri noudattaa itse asiassa kulttuurisen vallian rakennetta. Keskenään yhteensopimattomista kulttuureista tehdään kansallisen kulttuurin paikallisissa diskursseissa ”englantilaisuutta” ja ”suomalaisuutta” siitäkin huolimatta, että kansakunnat koostuvat eri yhteiskuntaluokista ja etnisistä ryhmistä. Ns. kansallisia hyveitä taas on pyritty erityisesti isoissa imperiumeissa käyttämään vahvoina erontekoina toisiin kulttuureihin. Kansalliset kulttuurit ovat diskursiivisia keinoja, jotka käsitiensä kieltävät eron artikuloimalla ne yhtenäisyyksinä tai saman identiteettinä. Sama rakenne liittyy myös esimerkiksi rodun ja sukupuolen merkityksellistämiseen. Hall vertaa prosesseja lacanilaisen psykoanalyysin kuvaamiin subjektin fantasioihin ”koko-naisesta” minästä.

Hallin pohdinnat globalisaatiosta jatkavat David Harveyn ja Ant-

hony Giddensin ajatuksia avaruus-aika tiivistymisestä, joka kuvaa tilan ja ajan erottumista myöhäiskapitalistisessa yhteiskunnassa. Kirjoittaja siirtää keskustelua kansallisen identiteetin tulevaisuutta koskevaan pohdintaan.

Homogenisoivatko kansalliset identiteetit? Hall jättää suoraan vastaamatta kysymykseen, mutta osoittaa että vastakkaisiakin tendenssejä on olemassa. Näitä ovat esimerkiksi viehtymys eroon ja etnisyyden ja toiseuden markkinointiin, globalisaation epätasainen levinneisyys, yksisuuntaisuus, joka puolestaan johtaa ajattelemaan, että se säilyttää läntisen maailmanlaajuisen herruuden aineksia. Joka tapauksessa globalisaatiota hallitsevat toistaiseksi läntisen moderniteetin kuvat, tuotteet ja identiteetit. Tunnetuin vaikutus on juuri yhtenäistyminen lännen ehdoilla sekä paikallisten kulttuurien sulautuminen siihen. Tätä vastaan argumentoivat esimerkiksi fundamentalistiset liikkeet. Vastapuolen näille muodostavat maastamuuttajien ja pakolaisten keskuudessa syntyvät liikehännät, jotka nostessaan esiin etnisyyden tunnustavat identiteettien olevan historian, politiikan ja eron vaikutuksen alaisia. Kahteen maailmaan kuuluminen tuottaa täten ns. käännettyjä ihmisiä, joiden on elettävä vähintään kahta identiteettiä. Vastavasti nykyisin ohjaksissa oleva ”länsi” voi kasvavan kulttuurisen sekoittamisen seurauksena aikaa myöten syrjäytyä tähänastiselta keskeiseltä paikaltaan.

Isoon-Britanniaan jo varhain juuriitaan paenneen kulttuurintutkijan elämä on ollut jatkuvaa paikanottoa suhteessa ”tradition”, lapsuuden kulttuuriin kokemuksiin ja nykyiseen elämään alun perin vieraassa kulttuurissa. Hall pohtii yhä uudelleen ns. kulttuurista identiteettiä, jota hän kuvaa häälyväksi ja siirtymätilassa olevaksi. Hän kirjoittaa näistä identiteeteistä myös globalisaation yhtenäisenä vaikutuksena, hybridisyytenä. Maastamuuttajat säilyttävät hänen mukaansa vahvan yhteyden paikkoihin ja traditioihin, josta he tulevat, mutta ilman harkkuvitelmiä menneestä.

Onkin kiinnostavaa, että akateemisessa maailmassa juuri tällai-

sen ”kaksoistietoisuuden” omaavat kirjoittajat ovat tuottaneet viime vuosisadan klassikkoasemaan nousseet tekstit. Kulttuurintutkimuksen alueella hybridisen tilan politisointi on tuottanut muitakin kiinnostavia tulkintoja kuin Stuart Hallin kirjoitukset. Homi Bhabha lienee näistä yksi Suomessakin tunnettu teoreetikko, jonka ajatuksiin myös artikkelikokoelmassa useaan otteeseen viitataan.

Kokoelman teoreettisesti haastavimmat artikkelit liittyvät lopulta juuri identiteetin politiikkaan, tiivistetyt identiteetin näkemiseen poliittisen taistelun välineenä. Kokoelman viimeisessä artikkelissa Hall kysyy: Kuka tarvitsee identiteetin käsitettä? Tässä alun perin vuonna 1996 julkaistussa esseessä hän tulee pohtineeksi naistutkimusta pitkään kiinnostanutta kysymystä dekonstruktiosta. Ongelmaksi on nimittäin feministisen mediatutkimuksenkin piirissä osoittautunut se, että sukupuolen kategorioita dekonstruoidessaan tutkimus helposti toistaa aikaisemmat dikotomiat. Perustavin näistä on tietysti itse peruskategoriat nainen ja mies. Jos vanhat käsitteet siis eivät palvele meitä alkuperäisissä hahmoissaan, millä siten ajatteleme? Hall kuvaa ratkaisua seuraavasti: ”Koska niitä ei kuitenkaan ole korvattu dialektisesti eikä meillä ole toisia, niistä ratkaisevasti poikkeavia ja ne korvaavia käsitteitä, emme voi kuin ajatella edelleenkin niiden avulla – vaikkakin nyt niiden totalisoimattomissa tai dekonstruoiduissa muodoissa ja sen paradigman ulkopuolella, missä ne alkujaan tuotettiin.”

Juuri tästä lähtökohdasta Hall myös myöntää identiteetin-käsitteelle oikeuden, joskin uudelleenmuotoiltuna. Tämä muodostaa myös ensimmäisen synn käsitteen tarpeellisuudelle. Toinen syy on jo käsitteen omassa itsepintaisuudessa eli siinä, että liittyy edelleenkin toimijuutta ja politiikkaa koskeviin kysymyksiin.

Identiteetti on strateginen ja paikantunut käsite, joka ilmaisee aivan muuta kuin essentialista, alkuperäistä ja samana pysyvää yksilöllistä tai kollektiivista (rotu, sukupuoli, luokka) minän ydintä. Rajaeffektin tuottaminen tarkoittaa, et-

tä identiteetit rakennetaan eron *sisällä* ei sen ulkopuolella, toisin sanoen, merkitys konstruoidaan aina suhteessa Toiseen, siihen mikä ei ole tai mikä puuttuu. Kun identiteettejä rakennetaan diskurssin sisällä, on niitä myös tarkasteltava tiettyjen erityisten diskursiivisten muodostumien ja käytäntöjen sisällä tuotettuina. Sosiaalisen identiteetin muodostaminen on lisäksi vallan akti, sillä: "Se yhtenäisyys, se sisäinen yhdenmukaisuus, jota termissä "identiteetti" pidetään perustana, ei ole luonnollinen, vaan konstruoitu sulkeuman muoto." (s. 252)

Mutta miten subjektit rakentuvat näissä minän konstruoiduissa kertomuksissa? Tähän Hall ei tarjoa valmista vastausta, vaan pikemminkin etsii uusia avauksia. Teoreettisella tasolla Hall pyrkii nimitämään vakuuttamaan, että subjekti rakentuu aina tietynlaisena diskurssin efektinä. Sen mukaisesti althusserilaisesta ideologiateoriasta tuttu "kutsuttu subjekti" ja lacanilaisesta psykoanalyyttistä tuttu "puhuva subjekti" kohtaavat edellä kuvatussa identiteetin muodostamassa sulkeumassa.

Hall pyrkii yhdistämään kaksi keskeistä teoreettista perinnettä tarkoituksenaan välttää sekä psykoanalyyttisen että ekonomistisen reduktionismin vaarat, "identiteetissä" psyykinen ja diskursiivinen (sosiaalinen) kenttä ja vastaavasti *tiedostamattoman* ja *ideologian* käsitteet niveltävät toisiinsa. Foucault'n "minäteknologioiden" puhuttelemana Hall pohtii intentionaalisen ja tiedostamattoman suhdetta subjektiuden rakentumisessa. Erityisen viehättynyt Hall näyttää olevan Judith Butlerin *Bodies that Matter* (1993) teoksessa esittämistä ajatuksista. Tämä feministinen teos tarjoaa näkökulman subjektin, ruumiin ja identiteetin monisyiseen vuorovaikutukseen yhdistäen analyttisesti niin psykoanalyyttistä kuin foucault'laista näkökulmaa.

Hall korostaa artikkelissa *Kuka tarvitsee identiteetin käsitettä?* että identiteettiä koskevan teorian rakentamisessa päästään eteenpäin vain, jos tunnustetaan psyykisten ja diskursiivisten elementtien liittyminen toisiinsa. Uudelleenluettuna Stuart Hallin analy-

sit kulttuurisen identiteetin kysymyksistä johdattavat tätä ajatusta lähemmäksi konkretiaa. Ehdotankin, että tästä peruskysymyksestä kiinnostunut lukija aloittaisi kirjan nimenomaan viimeisestä artikkelista. Sukupuolitetusta identiteetistä kiinnostuneet alkoon myös kääntäen unohtako oheislukemistoa, johon Judith Butlerin lisäksi kuuluu ehdottomasti Teresa de Lauretis.

IIRIS RUOHO

Puhu sinä, minä kuuntelen!

Elokuussa Reykjavikissa pidetty 15. pohjoismainen viestintätutkimuskonferenssi kartoitti alaa reilun kolmesadan tutkijan voimin, 20 työryhmässä esitettyjen 190 paperin verran. Koko joukolla haarukoitiin median menneisyyttä, tulevaisuutta sekä nykytilaa, pääpuhujina mestaroivat tanskalaiset Ib Bondebjerg ja Kirsten Drotner sekä Ellen Wartella Yhdysvalloista.

Enemmistö tutkijoista oli saapunut paikalle Ruotsista ja Norjasta kun tanskalaisia, suomalaisia ja isäntämaan edustajia oli yhteensä vajaa kolmannes. Lisäksi osanottajia oli mm. Baltian maista, Venäjältä, Makedoniasta ja Hollannista.

Kysymys konferenssin käyttökielestä nousi jälleen puheenaiheeksi. Kun osallistujapohja on laajentunut perinteisten Pohjoismaiden ulkopuolelle, englannin kielelle löytyy yhä enemmän puolittajia. Tietysti on selvää, että englanti pohjoismaisessa kokouksessa vaikuttaa vähän nyrjähtäneeltä vaihtoehdolta, mutta yhtä totta on, että skandinaviskaa eivät kaikki pysty ymmärtämään, vaikka haluaisivatkin. Kun esimerkiksi Baltian maista kokouksiin tulee osallistujia, jotka myös haluaisivat osallistua keskusteluihin, on koustien kielipolitiikkaa täsmennettävä.

Esitettyistä vaihtoehdoista molempi-parempi tuntuu olevan suosituin, mutta ei sekään ongelmaton ole. Englannin pyytäminen

työryhmän kieleksi tulkitaan herkästi pyllistykseksi skandinaviskalle ja päinvastoin. Sekin täytyy muistaa, että suomalaiset ja baltit eivät automaattisesti kuulu englantia vaativaan leiriin: moni kuuntelee mieluummin sujuvaa norjaa kuin tankeroa englantia, ja esimerkiksi konferenssin ruotsalaisilta osanottajilta tuli yhtä lailla kommentteja "sukulaiskielten" käsittämättömyydestä.

Seuraava konferenssi järjestetään Norjassa: kokousta järjestävä työryhmä on jo ottanut kielikysymyksen erityiseen seurantaan. Rakennetaanko vuonojen maahan Baabel selviää viimeistään vuonna 2003. Sitä odotellessa Reykjavikin saldoon kannattaa tutustua tarkemmin osoitteessa <http://www.nordmediakonferens.hi.is/>

PERTTI VEHKALAHTI

Juurun logiikkaa ja muita kipupisteitä

– Osa mediaa ei tunne mitään rajoja sen suhteen miten ihmisen yksityisyyteen liittyviä asioita saalistetaan ja miten niitä otsikoissa ja lööpeissä dramatisoidaan. Julki-suudessa tunnettuja ihmisiä käsitellään eräänlaisena materiaalina, josta reippaat toimittajat katsovat saavansa muovailta melkein mitä itse haluavat, kritisoii ympäristöministeri Satu Hassi.

Hassin mukaan tiedotusvälineet toimivat juurun logiikalla; sen jälkeen kun yksi toimittaja on esittänyt jostakin asiasta julkisesti negatiivisen tulkinnan muut tiedotusvälineet käyttävät kyselemättä tätä tulkintaa lähteenään.

Hassin esiintuoma yksityisyyden suojaan liittyvä mediaeettinen ongelma on yksi marraskuun **Mediaetiikan kipupisteet** -luentosarjalla käsiteltävistä. Studia generalia -tyyppinen luentosarja pidetään 1.-29.11.2001 – viitenä peräkkäisenä torstaina kello 16-18. Paikka on Tampereen yliopisto, luentosali A1. Luennot ovat avoimia kaikille. Lisätietoja journalismi-portaalista osoitteesta <http://journalismi.uta.fi/>

ELINA NOPPARI

